

УДК: 340:659.4.327.88 (477)

Лисенко Сергій Олексійович,

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри управління безпекою, правоохоронної та антикорупційної діяльності, Міжрегіональна Академія управління персоналом, , 03039, м. Київ, вул. Фрометівська, 2, тел.: (044) 490 95 00, e-mail: crimeconsult@ukr.net

ORCID: 0000-0002-7050-5536

Лысенко Сергей Алексеевич,

кандидат юридических наук, доцент, доцент кафедры управления безопасностью, правоохранительной и антикоррупционной деятельности, Межрегиональная Академия управления персоналом, 03039, г. Киев, ул. Фрометовская, 2, тел.: (044) 490 95 00, e-mail: crimeconsult@ukr.net

ORCID: 0000-0002-7050-5536

Lysenko Serhii Oleksiiovych,

PhD in Law, Associate professor, Associate professor of the Department of Security Management and Law Enforcement and Anti-Corruption Activities, Interregional Academy of Personnel Management, 03039, Kyiv, Str. Frometovskaya, 2, (044) 490 95 00, e-mail: crimeconsult@ukr.net

ORCID: 0000-0002-7050-5536

РЕГУЛЮВАННЯ ОСНОВНИХ ГАЛУЗЕЙ ПРАВА МОДЕЛЯМИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

Анотація. У статті досліджуються підходи щодо регулювання основних галузей права моделями інформаційної безпеки підприємств в Україні, визначаються окремі складові інформаційної безпеки підприємств, аналізується інформаційне законодавство у сфері діяльності підприємств.

Ключові слова: інформаційне право, інформаційна безпека, система інформаційної безпеки, інформаційні відносини, правове забезпечення, безпека підприємств, моделі інформаційної безпеки.

РЕГУЛИРОВАНИЕ ОСНОВНЫХ ОТРАСЛЕЙ ПРАВА МОДЕЛЯМИ ИНФОРМАЦИОННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ В УКРАИНЕ

Аннотация. В статье исследуются подходы по регулированию основных отраслей права моделями информационной безопасности предприятий в Украине, определяются отдельные составляющие информационной безопасности предприятий, анализируется информационное законодательство в сфере деятельности предприятий.

Ключевые слова: информационное право, информационная безопасность, система информационной безопасности, информационные отношения, правовое обеспечение, безопасность предприятий, модели информационной безопасности.

REGULATION OF MAIN LAW AREAS BY MODELS OF INFORMATION SECURITY OF ENTERPRISES IN UKRAINE

Abstract. The article examines approaches to the regulation of the major law areas by models of information security of enterprises in Ukraine, outlines individual components of information security of the enterprise, analyses information legislation in the field of enterprise activity.

Keywords: information law, information security, information security system, information relations, legal security, enterprise security, information security models.

Постановка проблеми. Інформаційна безпека підприємств, як частина інформаційного права України, є сукупністю правових норм, що регулюють суспільні відносини у сфері забезпечення безпеки поведінки з інформацією, формуванням та використанням інформаційних ресурсів, створенням і функціонуванням інформаційних систем з метою забезпечення безпечного задоволення інформаційних потреб громадян, підприємств, держави і суспільства [1].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Серед науковців, які займаються цією проблематикою, доцільно назвати: І. Бегишев, Л. За-

дорожня, М. Коваль, В. Брижко, В. Цимбалюка, Д. Довгаль, Б. Кормич, Г. Виноградова, В. Заросило, Є. Скулиш, А. Марущак, Р. Калюжний, В. Ліпкан, А. Подоляка, Н. Банчук, А. Мовчан, І. Арістова та ін.

Однак деякі питання досліджень інформаційної безпеки залишаються не розкритими.

Метою статті є дослідження підходів регулювання основних галузей права моделями інформаційної безпеки підприємств в Україні.

Виклад основного матеріалу. Оскільки інформація є предметом взаємодії в кількох сферах права, то окремі норми інформаційного пра-

ва містять в собі також положення цивільного, фінансового та підприємницького права, що регулюють відповідні цивільні, фінансові та підприємницькі відносини. Отже, з огляду на комплексний характер інформаційної безпеки взагалі, можна зробити висновок, що її предметом є суспільні відносини, що виникають, змінюються і припиняються при забезпеченні безпеки інформації в інформаційній сфері в результаті здійснення інформаційних процесів. Саме інформаційні процеси стоять на чолі із визначенням, яку саме галузь права слід використовувати під час тих чи інших відносинах. Але в наш час відбувається систематизація норм різних галузей права, які призвані регулювати інформаційні відносини. Те саме відноситься і до інформаційної безпеки підприємств.

Деякі вчені розглядають інформаційну безпеку, як інститут інформаційного права. Вони вважають, що категорія “інститут права” виконує роль зв’язку норм окремих галузей права з реальними відносинами, реалізованими у певних областях через методи і форми впливу на поведінку учасників цих відносин. При цьому інститут інформаційної безпеки відноситься до загальних правових інститутів інформаційного права [2].

Інші фахівці вважають, що право у сфері забезпечення інформаційної безпеки — це підгалузь інформаційного права, що становить сукупність правових норм, що регулюють суспільні відносини щодо захисту національних інтересів, життєво важливих інтересів особистості, суспільства і держави на збалансованій основі, в інформаційній сфері

від внутрішніх і зовнішніх загроз. Відповідно, предметом тут виступає інформаційна безпека, а об’єктом — суспільні відносини, пов’язані з її забезпеченням [3]. Ця точка зору приводить до висновку, що законодавство в галузі забезпечення інформаційної безпеки є підгалуззю інформаційного законодавства, що включає різні правові інститути [4]. У законодавстві, у сфері забезпечення інформаційної безпеки використовуються і обмежувально-заборонні методи. Це характерно для правових норм, що містяться в адміністративному та кримінальному праві [5]. Норми, що утворюють правове забезпечення інформаційної безпеки, розвивають правові механізми, які регулюють суспільні відносини, пов’язані з іншим галузями права, у тому числі таких базових галузях, як конституційне, цивільне, адміністративне і кримінальне право. Віднесення цих норм до інформаційного права відриває їх від базових галузей, чим створює складності для розвитку, насамперед, інформаційного права, оскільки включає в його предмет відносини, які прямо не стосуються інформації [6]. Логічно думати, що правове забезпечення інформаційної безпеки базується на сукупності інститутів і норм інформаційного, конституційного, цивільного, адміністративного та кримінального права, що регулюють відносини у сфері протидії загрозам об’єктів в інформаційній сфері [7].

Приймаючи таку точку зору за основу, пропонуємо розглянути окремі складові інформаційної безпеки підприємств для повного розуміння картини дослідження.

Конституційно-правова складова інформаційної безпеки підприємств зумовлена необхідністю забезпечення гарантій здійснення інформаційних конституційних прав і свобод громадян-співробітників, які знайшли свій розвиток в інших законодавчих актах. Також необхідно визначити інформаційні права та обов'язки юридичних осіб та іноземців, для вільного обігу інформації та інтелектуальної власності [10].

Цивільно-правова складова інформаційної безпеки підприємств обумовлена тим, що більша частина інформаційних прав і свобод реалізується в процесі цивільного обороту інформації. Це майнові права і право власності на інформаційні ресурси в інформаційній сфері. Настає час розвивати договірну інформаційну сферу, яка дасть можливість іноземним інвесторам та фахівцям безперешкодно та законно надавати інформацію про технології та винаходи вітчизняним виробникам. Доброзичлива та сучасна цивільно-правова складова буде стимулювати розвиток вітчизняної науки та зберігатиме інтелектуальний потенціал у нашій країні [10].

Адміністративно-правова складова інформаційної безпеки підприємств обумовлена, необхідністю державного управління інформаційними процесами формування і використання державних інформаційних ресурсів, користування ними суб'єктами господарювання, створення і застосування державних інформаційних систем і засобів їх забезпечення, а також засобів і механізмів інформаційної безпеки. Аналогічний сенс набуває необхідність адміні-

стративного регулювання інформаційних відносин на підприємствах будь-якої форми власності. Інформаційна безпека підприємств — це також система, якою необхідно керувати та будувати відносини. Регулювання відносин між керівництвом підприємства, власниками та суб'єктами інформаційної безпеки повинно регламентуватись певними нормами, які можуть міститись як в окремих законах, так і в нормативних актах підприємств [11].

Кримінально-правова складова інформаційної безпеки підприємств обумовлена необхідністю протидії протиправним посяганням в інформаційній сфері на підприємствах різних форм власності. Надання певних прав та обов'язків в інформаційній сфері повинно компенсуватись відповідними важелями стримування. Зловживання, привласнення, незаконне використання інформації та інше, яка є нематеріальним об'єктом, необхідно стримувати шляхом створення низки відповідальностей. Відповідальність за порушення прав в інформаційній сфері повинна коливатись від дисциплінарної та цивільно-правової до адміністративної та кримінальної. При цьому кримінальна відповідальність може наставати за ті самі дії, що і в дисциплінарному та адміністративному випадках, але залежно від тяжкості виниклих наслідків та збитків [11].

Інформаційно-правова діяльність будь-якого підприємства, що здійснюється в процесі інформаційних відносин, спрямована на збір і обробку інформації, її оцінку, прийняття рішень, створення програмних продуктів тощо. У процесі цієї діяль-

ності вирішуються цілі та завдання правового регулювання, а в разі порушення інформаційного законодавства вживаються заходи адміністративного та кримінального характеру [8]. У цьому випадку інформаційне законодавство представлене міжнародними договорами, ратифікованими Верховною Радою України. Велика частка досить важливих та сучасних договорів не впроваджені в Україні. Деякі відтворені в національних законах, але змінені та спотворені під час редагування, тому не можуть стимулювати розвиток тих чи інших інформаційних відносин в Україні. Тому постає завдання привести у відповідність із національним законодавством усі досягнення сучасного світу на цьому напрямку.

Слід наголосити, що зазначена структура законодавства не зовсім відповідає загально правовому підходу. Інформаційне законодавство не було заявлено як самостійна галузь, а лише як частина адміністративного права. Хоча існують кілька дрібних підгалузей права, на пряму пов'язаних з обігом інформації, але не входять до неї, такі як патентне право або законодавство для засобів масової інформації. Проте інформаційна безпека завжди розглядалася, як складова національної безпеки. Таким чином, законодавство про інформаційну безпеку в силу своєї специфіки вже є підгалуззю законодавства про безпеку і про інформацію, і може об'єднувати при цьому норми, що містяться у нормативних актах інших галузей законодавства [9].

У частині міжнародного співробітництва, інформаційна безпека користується міжнародними договора-

ми і рішеннями, ратифікованими на території України. У зв'язку з тим, що головними особливостями інформаційної безпеки є її комплексний і міжнародний характер, джерела інформаційного права можна поділити на: міжнародно-правові нормативні акти; Конституцію України; нормативно-правові акти у складі інформаційного права і нормативні акти інших галузей права [3].

Висновки. Проаналізувавши нормативну систему інформаційної безпеки і чинного законодавства, ми бачимо, що переважна частина нормативних джерел для інформаційної безпеки підприємств — це нормативні акти різних галузей права. Тому підприємства України для захисту своєї інформації мають необхідність у систематизації всіх норм у цій сфері, або ж конкретну схему використання наявних норм, на основі яких зможуть створювати свої корпоративні норми. Одним із можливих рішень цієї проблеми може стати впровадження певних моделей інформаційної безпеки підприємств, які вберуть у себе адміністративні процедури вибору певних правових норм.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Виноградова Г. В.* Інформаційне право України: навч. посіб. — Київ: МАУП, 2006. — 144 с.
2. *Бачило И. Л.* Информационное право. Роль и место в системе права Российской Федерации / И. Л. Бачило // Государство и право. — 2001. — № 2. — С. 5–14.

3. *Цимбалюк В. С.* Інформаційне право: концептуальні положення до кодифікації інформаційного законодавства / В. С. Цимбалюк. — Київ: Освіта України, 2011. — 426 с.
4. *Дахова І.* Поняття виконавчої влади та її місце в державному механізмі України (конституційний аспект) // Право України. — 2002. — № 12. — С. 23–27.
5. *Кормич Б. А.* Організаційно-правові основи політики інформаційної безпеки України : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: спец. 12.00.07 “Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право” / Б. А. Кормич. — Харків, 2004. — 42 с.
6. *Арістова І. В.* Державна інформаційна політика та її реалізація в діяльності органів внутрішніх справ України: організаційно-правові засади : дис. ... д-ра юрид. наук: спец. 12.00.07 / І. В. Арістова. — Харків, 2002. — 476 с.
7. *Задорожня Л. М.* Питання вдосконалення законодавства України у сфері інформації та інформатизації / Додаток до наук. журн. “Правова інформатика” / Л. М. Задорожня, М. І. Коваль, В. М. Брижко. — Київ: Акад. правових наук, 2005. — 31 с.
8. *Ліпкан В. А.* Національна безпека України: навч. посіб. / В. А. Ліпкан. — 2-ге вид. — Київ: КНТ, 2009. — 576 с.
9. *Колпаков В. Н.* Адміністративне право України: підручник / В. Н. Колпаков, О. В. Кузьменко. — Київ: Юрінком Інтер, 2003. — 544 с.
10. *Кавун С. В.* Економічна безпека підприємства: інформаційний аспект: [монографія] / С. В. Кавун. — Харків: ТОВ “Щедра садиба плюс”, 2014. — 312 с.
11. *Каган М. С.* Системность и целостность / М. С. Каган // Вопр. философии. — 1996. — № 12. — С. 13–18.
12. *Кім Ю. Г.* Проблеми управління фінансовою безпекою підприємства / Ю. Г. Кім // Вчені записки Університету “КРОК”. — 2008. — № 18. — Т. 4. — С. 76–79.